

Harrie Regtering¹

12052022

Ieder jaar wordt op een geheime plek een foto gemaakt van alle mensen die het jaar ervoor kanker kregen. Met open plaatsen voor inmiddels overleden mensen. Op de foto staan familieleden, vrienden of bekenden van elkaar. Bekende en onbekende mensen. Het geheim van de plek en van de gemaakte foto wordt goed bewaard. Een soort verborgen stad binnen het normale leven. Op de muren van gebouwen in de stad hangen de jaarfoto's.

De foto's tonen de veranderingen in de loop der jaren. Het aantal mensen op elke foto groeit, het aantal plaatsen voor de overledenen neemt verhoudingsgewijs af. Steeds meer kankersoorten zijn chronisch. Maar veel niet. Iedereen op de foto houdt rekening met de dood als gevolg van deze ziekte en niet gewoon als gevolg van leven. Een enorm verschil.

Voor de een op de foto duurt leven nog niet zó lang en voor anderen misschien al té lang. Dat is goed te zien, want je krijgt je plaats toegewezen op basis van je geboortedatum. De jongsten vooraan en de oudsten achteraan. Zo zie je de verdeling over de leeftijdsgroepen. Over de vrouwen en de mannen. Wie eenmaal is uitgenodigd draagt dit vereeuwigde moment altijd met zich mee. Weet 'dat ie er op staat' en het geheim deelt. Toegang heeft tot de verborgen stad. Maar er niks over mag zeggen.

Iedereen op de foto is ook zelf een soort verborgen stad. In elk gezicht op elke foto, in elke open plek is het eigen verhaal afleesbaar. Door een vernuftige techniek stroomt het van het gezicht of van de open plek af. Het verhaal over de tijd voor de kanker. Over leefstijl en opvattingen. Over de zorg voor anderen en het werk, over (klein) kinderen. Over geliefden, familie, vrienden, relaties, over woonplaatsen, reizen en plaatsen van bestemming. Over wat je vies en lekker vindt, mooi en lelijk, over gelukkig of ongelukkig zijn. Over waar je vandaan komt en of je daar dichterbij of verder van af bent. Over de moeite van het accepteren en het doorleven na de boodschap. Mede afhankelijk van hoe slecht je lichaam eraan toe is.

Niet alleen heeft elk mens een gezicht maar ook een BSN. De draaischijf voor iedereen waarmee de zieke te maken heeft. Zoals bekend bij artsen, verpleegkundigen, verzekeraars en apotheken. Zonder BSN geen identificatie als regelmatige bezoeker van ziekenhuizen voor de behandeling. Ieder bouwt een heel eigen set data op over het begin en het verloop van de ziekte. En heeft eigen ervaringen in het contact met de zorgverleners. Soms leveren die behoorlijk klungelwerk af. Het is gewoon niet zo dat ze allemaal op het goede moment hun best voor je (kunnen) doen. Om een aantal redenen. Goede en slechte. Of gewoon door slecht organiseren of slecht besturen vanuit eenzijdige zorgopvattingen. Waar iedereen zo aan gewend is dat disfunctionele patronen niemand meer opvallen. In die context heeft het woord overleven een heel andere betekenis.

¹ regte061@planet.nl; www.watknietbegrijp.nl

Wat de 'ingewijden' behalve de foto, de kanker, BSN en de opgebouwde dataset ook delen, is de nieuwe betekenis van onzeker en zeker. Onzeker is ieder leven. Met kanker eenmaal als diagnose gesteld, krijgt dat woord een ander gewicht. Onzeker is wat je nog mag verwachten. Dat is paradoxaal. Nooit eerder vertellen zoveel data over je lichaam en tegenwoordig ook over de beleving van het proces (lastmeter) je precies 'wat het geval is'. Weliswaar zijn het jouw data en jouw ervaringen, maar zelfs na besprekingen ervan ontbreekt inzicht in '(on)zeker'. Tenzij je zelf een medische achtergrond hebt. Er staan ook oncologen en andere artsen op de foto, kanker krijgen kan iedereen.

Maar bij de meesten ontbreekt inzicht in de feiten én de oorzaken en in wat daar aan te doen is, met welke verwachting je verder kunt leven. Degene met wie je het bespreekt moet daar terughoudend in zijn. Moet letten op wat wel en niet wordt gezegd. Heeft in het werk geleerd welke woorden dan het beste te gebruiken zijn en spreekt die uit. Het is een prudent taalspel binnen een normaal taalspel. Aan de hand van die woorden en data mag je zelf wel inschattingen maken. Maar gezien wat je niet weet zit daar altijd een speculatieve kant aan. Levert méér in plaats van minder onzekerheid op. Kun je dus beter niet doen.

Elke ingewijde is als 'verborgen stad' een 'bekend' gezicht. In de buurt, bij mensen in café's, bioscopen, theaters, op straat. Bij de winkeliers. De bakker, de boekhandelaar of de biologische natuurwinkel. Lieve mensen. Zorgen er al jaren voor dat je biologische groenten uit de omgeving eet. Vers van het land. Biologische producten überhaupt. Aan de voeding kan het niet liggen dat je ziek werd. Wat met de fietskoerier geleverd kan worden gebeurt op die manier. Klanten komen voor het merendeel ook per fiets en soms met een waterstof auto. De boekhandelaar is niet de enige die je in de natuurwinkel tegenkomt. Wat weten al die mensen al van jou en is het voor jou fijn of juist niet dat ze weten dat je ziek bent? Zoals ze andere klanten kennen die ook kanker kregen, die jij dan weer niet kent, maar zij wel.

Wat je niet ziet achter elk gezicht op elke jaarfoto zijn degenen die met iemand mee lijden. De wijze waarop ze precies goed, af en toe niet, of juist helemaal niet aansluiten bij het proces en bij hoe die ander er op zeker moment in staat. Mede lijdens hebben hun eigen werk aan het ziek zijn van de ander. En zijn een cruciale bron van verbinding en kracht.

Wat je ook niet ziet zijn de medicijnfabrikanten, de laboratoria en de wetenschappers die voor de therapieën en de geneesmiddelen zorgen. Bij elke patiënt staan de kasten en zitten de lichamen vol medicijnen. Genezen door de kankercellen proberen te doden. Oorzaken plat leggen en zo de balans weer de kant van het leven op dwingen. Genezen lukt in sommige kankers beter dan bij andere. Met een grote toevalsfactor, want elke dag worden op elk gebied nieuwe ontdekkingen gedaan. Waar jij nu een werkend medicijn krijgt maar jouw vriend dertig jaar geleden niet², weet je nu dat er misschien over een jaar, maar zeker over vijf, tien of twintig jaar nog beter werkende therapieën en medicijnen zijn. Nu loop jij die mis, maar het zou wel je kansen op overleven sterk laten toenemen. Op de foto's zal het te zijner tijd te zien zijn en in de verborgen stad op de muren verschijnen.

² 'Antikankermiddel uit de tuin' heet het artikel dat in de lente van 1993 verschijnt in KUZien (Marcel aan de Brugh). Over taxol, het nieuwe wondermiddel in de kankertherapie. Kijk dertig jaar later eens naar dat middel.

Iedereen bestaat (of je nou wel of niet ziek wordt) uit een onderbouw met eigen biologische wetmatigheden en een bovenbouw die dag in dag uit bezig is met zich te oriënteren, te handelen, zich uit te drukken in interacties met anderen, 'op een bepaalde manier gekleed te zijn'. Daarin zet het ziek zijn een knip. Tussen het lichaam en de rest lijkt wat eerst samen een 'slot' vormde ineens gescheiden door een breder lijkende slotgracht en een opgehaalde brug. Zieke cellen hebben het bastion in handen gekregen, de gezonde cellen gevangen gezet en de brug omhoog gezet. Je beseft dat je dat bastion niet zo maar terug verovert om onderbouw en bovenbouw weer onder hetzelfde dak te kunnen verenigen. Dat je daarvoor huurlingen nodig hebt, die listen verzinnen waar de kankercellen in stinken.

Maar je bovenbouw heeft een eigen opperbevelhebber. Die geeft leiding aan je levenspad, meer of minder expliciet door de aandacht die je ervoor hebt. Zegt je welke 'kleren je mooi staan', hoe je jezelf het beste kunt laten zien. Geef die opperbevelhebber een naam. Ziel, innerlijke stem. Ga ermee in gesprek en luister naar wat er wordt gezegd. Wat je daar hoort zijn kleren die jij uitzocht, die je jezelf mooi vond staan en anderen hebben dat bevestigd. Beetje gek, kleren die 'spreken'. Maar in de verborgen stad kan wel meer dat erbuiten als volslagen idioot wordt gezien. Belangrijk is dat je beseft dat het kleren zijn, je kunt ze voelen en de kleur ervan zien, je vindt ze je mooi staan of niet. Je kunt gewoon andere kleren kiezen en aantrekken, een ander uiterlijk nemen. Je hoeft er niet voor naar binnen in een of ander alleen door therapeuten behandelbaar psychisch systeem. Natuurlijk moet je dat evenmin verwaarlozen. Emoties zoals verdriet over ziek zijn kunnen oude trauma's oprakelen en je overlevingssysteem óverbelasten. Maar deze opperbevelhebber is niet je 'ego-systeem'.

Hoe krachtig is die opperbevelhebber in de bovenbouw? Hoe goed is die strategisch? Ook al heeft ie over de onderbouw minder te zeggen. Zijn haar of zijn besturende kwaliteiten nog verder te versterken? Gezien de misschien ongewone beslissingen die nog genomen moeten worden? Lees de Ouden. Die hebben de ironie van het bestaan, alsof het van alle tijden is, in tijdloze zinnen gemetseld. Alsof ze hen door de goden zijn ingefluisterd. Zinnen die als in een bibliotheek beschikbaar zijn. Ze bieden geestelijk voedsel voor je opperbevelhebber bij wie zin na zin terug in herinnering komt of juist voor het eerst wordt ontdekt. Om je op de best mogelijke manier te helpen oriënteren op de veranderde levenswandel, op de tijd en op het terug veroveren van het bastion, nu in handen van de kankercellen. Ze leggen pontons naast de opgehaalde brug over de slotgracht. Tijd is de ruimte van je innerlijk (waarvoor je kleren uitzoekt zodat het een 'uiterlijk' is), het lichaam neemt slechts uitwendige ruimte in.

Het lichaam is als een stromende rivier en de ziel kan zich zelfs in nevelen langs de waterkant toch heel goed oriënteren (vrij naar Marcus Aurelius)³.

Aan onze menselijke zwakheid kunnen wij zelfs een goddelijke zekerheid en onverstoorbaarheid paren (vrij naar Montaigne)⁴.

Je moet de tijd niet praktisch anticiperen, niet zo dat je vóór de tijd uit verlangt wat de tijd pas kan brengen (vrij naar Schopenhauer)⁵.

³ Ignatieff, *Troost* (jaartal Marcus Aurelius 180; 2021, 81; Cossee)

⁴ Montaigne, *De Essays*, II.29 (Over innerlijke kracht), 909 (jaartal 1580; 2004, vertaling Hans van Pinxteren)

⁵ Schopenhauer, *Aphorismen zur Lebensweisheit*, (jaartal 1851; 1978, 177)